

economic disciplines. And also - with further research on the issues of cost management in municipal formations.

Key words: *municipal education, cost management, cost system, human capital, cost formation.*

Одержано 17.04.2019 р.

УДК 332.146.2

DOI:10.31339/2313-8114-2019-1(11)-76-81

Гоменюк Марина Олександрівна,

к.е.н., доцент кафедри менеджменту,

Уманський національний університет садівництва

КЛАСТЕР ЯК ІННОВАЦІЙНА ФОРМА ТЕРИТОРІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Розвиток економіки та збереження її конкурентоспроможності нерозривно пов'язані з розвитком інновацій. У зв'язку з цим створення механізму інноваційного розвитку економіки є пріоритетом як на державному, так і на регіональному рівні. Важливе місце в структурі цього механізму займають кластери. Метою статті є вивчення питань формування інноваційної форми територіального розвитку на основі кластерної моделі. Використовувалися аналітичні, монографічні, абстрактно-логічні методи дослідження, зокрема, використання системно-комплексного підходу до визначення напрямів розвитку території дозволяє більш ефективно використовувати специфіку факторів, ефективності та конкурентоспроможності регіонального розвитку, можливостей поєднання галузевого та територіального планування, формування більш конкурентоспроможної економічної структури регіону. У статті розглянуто питання формування інноваційної форми територіального розвитку на основі кластерної моделі. На основі теоретичного аналізу визначення поняття «кластер» запропоновано авторське бачення тлумачення цього терміну. Встановлено, що на сьогодні формування і розвиток кластерів є частиною стратегії регіонального розвитку. У ході дослідження були визначені мета, завдання та принципи кластеризації як інноваційної форми територіального розвитку. На нашу думку, метою формування кластерів є розвиток підприємницької діяльності на певній території та впровадження її інноваційних форм з метою поліпшення економічного та соціального становища територій та подальшого територіального розвитку. Окреслено переваги процесу кластеризації території. Відзначається, що масштабне і конструктивне розвиток кластерних форм територіального розвитку неможливе без активної підтримки держави, як на національному, так і на регіональному рівнях. З'ясовано, що в Україні кластерний підхід до територіального розвитку здійснюється на перших кроках. Регіональні органи влади тільки починають усвідомлювати переваги такого підходу та необхідність розробки території, що базується на кластеризації. У наступні роки інноваційні тенденції розвитку територій в Україні можуть ґрунтуватися на принципі «розумної спеціалізації». В результаті, кластерна організація територіального розвитку є найбільш перспективною формою регіонального розвитку. Поточна вимога в процесі кластеризації економіки полягає у включенні її в основу стратегічного регіонального розвитку.

Ключові слова: *кластер, територія, регіон, розвиток, інновації, спеціалізація регіону.*

ВСТУП

Постановка проблеми. В умовах сучасної економічної глобалізації та специфічних умов територіального розвитку України особливо актуальним є питання підвищення конкурентоспроможності регіонів за рахунок економіко-соціального реформування територій та їх спрямування на європейський вектор розвитку.

У ряді європейських країн, кластерна політика, в даний час визнана ефективним інструментом підвищення конкурентоспроможності регіонів та інноваційності регіонального розвитку. Оскільки кластер розглядається як інструмент підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки в Європі, а Україна прямує у напрямку європейського розвитку, то й на її території доцільно активно упроваджувати роботу щодо розробки та підтримки

існуючих кластерних ініціатив.

Отже, зважаючи на вказане, питання дослідження територіального розвитку на основі кластерної системи набуває актуалізації і потребує подальших теоретико-методичних розвідок.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Питання формування кластерів та визначення їх впливу на економіку держави і регіонів висвітлено у працях багатьох зарубіжних та українських вчених. Зокрема, у працях: С. Ketels [2], М. Enright [3], G. Lindqvist [2], М. Porter [1], О. Solvell [2] висвітлено питання формування регіональних кластерів; вчені О. Варяниченко [4], Р. Глушаниця [7], Л. Левковська [13] досліджували вплив кластерів на розвиток регіонів; науковці В. Жеруха [6], І. Косач [5], О. Кузьмін [6] вивчали питання функціонування кластерів в умовах сучасних економічних відносин; Г. Андрощук [15], В. Геєць [16], І. Жилиєв [15], Б. Чижевський [15],

М. Шевченко [15] досліджували стратегічні аспекти інноваційного розвитку України; зарубіжні дослідники E. Arnold [11], J. Deuten [11], L. Fontagne [10], J-F. Giessel [11], P. Koenig [10], F. Mayneris [10], S. Poncet [10], M. Santisteban [12] С. Wessner [9], A. Wolff [9] окреслили завдання кластерних систем та визначили їх вплив на економіку країни.

Концепції, принципи, положення, висновки і рекомендації, висвітлені у працях вказаних науковців, створили міцний теоретичний та методологічний базис у вирішенні питань територіального розвитку. Однак, питання щодо розробки та впровадження кластерної політики як інноваційної форми розвитку територій на даний час залишаються малодослідженими та потребують подальших теоретико-методологічних розвідок. Тому дане питання, наразі, набуває особливої актуалізації, обумовлює тему та мету дослідження.

Мета статті (постановка завдання). Мета статті полягає у дослідженні питань формування інноваційної форми територіального розвитку на основі кластерної моделі.

Зважаючи на мету, основним завданням дослідження є визначення цілей та принципів кластеризації як інноваційної форми територіального розвитку.

Теоретичною та методичною основою дослідження слугували положення і розробки вітчизняних вчених та зарубіжний досвід з питань вивчення територіального регіонального розвитку, а також особисті оцінки автора. Було використано аналітичний, монографічний, абстрактно-логічний методи досліджень, зокрема, використання системно-комплексного підходу до визначення напрямів розвитку території дає змогу більш ефективно використовувати специфіку факторів ефективності та конкурентоспроможності регіонального розвитку, можливості поєднання галузевого і територіального планування, формувати більш конкурентоспроможну економічну структуру регіону.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Розвиток економіки і збереження її конкурентоспроможності, у перспективі, нерозривно пов'язаний із розробкою і освоєнням інновацій. У зв'язку з цим створення механізму інноваційного розвитку економіки є пріоритетним, як на державному, так і на регіональному рівні. Важливе місце в структурі даного механізму займають кластери.

Основи кластерного підходу були закладені американською школою нових форм організації територіального виробництва, яка представлена теоретичними і прикладними дослідженнями учених: М. Porter [1], О. Solvell [2], G. Lindqvist [2], С. Ketels [2], М. Enright [3] та інших.

Основоположник кластерного підходу М. Porter створив теорію промислових кластерів, яка ґрунтується на визначенні конкурентних переваг: умови для створення конкурентної переваги регіонів краще тоді, коли фірми, що працюють в одній певній галузі, географічно сконцентровані [1, с. 24].

Виходячи з теорії регіональних кластерів, розробленої М. Enright, формування конкурентних

переваг від діяльності кластерів відбувається не на національному рівні, а на регіональному [3, с. 47].

Визначення поняття «кластер» вітчизняні вчені тлумачать по-різному, так О. В. Варяниченко вважає кластерами географічно близькі групи взаємопов'язаних підприємств, організацій, асоційованих установ, що належать до певної галузі чи сфери, поєднані між собою спільними технологіями та навичками, характеризуються спільністю діяльності та взаємодоповнюють один одного. Зазвичай ці об'єднання існують у такій географічній зоні, де комунікації, логістика та людські ресурси знаходяться у легкому доступі. Кластери переважно розташовуються в регіонах, іноді – в окремому місті. Їм потрібні активні канали для бізнес-транзакцій, діалогу та комунікацій [4, с. 119-120].

Кластер – це територіальне об'єднання взаємозалежних підприємств та установ у межах відповідного промислового регіону, що спрямовують свою діяльність на виробництво продукції світового рівня – зауважує І. А. Косач [4, с. 127].

О. Кузьмін та В. Жеруха визначають кластер як географічно локалізовану сукупність виробничо-активних суб'єктів економічної діяльності з мотивованими та стійкими коопераційними відносинами [6, с. 16].

Р. Глушаниця зауважує, що кластер є територіально-галузевим добровільним об'єднанням підприємств, які тісно співпрацюють із науковими установами та органами місцевої влади з метою підвищення конкурентоспроможності власної продукції та економічного зростання регіону [7, с. 39].

Зважаючи на проведений теоретичний аналіз визначення поняття «кластер», можемо запропонувати власне визначення даного поняття – кластер – це сконцентровані за географічною та територіальною ознакою групи взаємозалежних підприємств та споріднених галузей, що провадять спільну економічну діяльність, але в той же час конкурують між собою.

Метою формування кластерів, на нашу думку, є розвиток підприємницької діяльності на певній території та впровадження її інноваційних форм задля покращення економіко-соціальної ситуації територій та подальшого територіального розвитку.

У світовій практиці активний розвиток кластерів вважається ефективним напрямком інноваційної підприємницької діяльності. Так, в Угоді про Асоціацію між ЄС та Україною (2014 р.) [8] і план дій, що її деталізують, питання формування нових виробничих систем на основі кластерів проголошено в якості одного з найбільш актуальних напрямків розвитку економіки країни.

Як показує досвід розвинених країн, висвітлений у працях [9; 10; 11; 12], кластерний підхід до організації та управління виробничо-інноваційною діяльністю дає змогу вирішувати завдання регіонального і галузевого розвитку, а також сприяє підвищенню ефективності взаємодії держави, бізнесу, науково-дослідних установ.

Західні країни активно використовують кластерний підхід у процесі розробки територіальних інноваційних програм, оскільки: по-перше, кластери забезпечують умови господарювання мережевого

середовища; по-друге, продуктивність праці усередині кластерів визначає стандарти життя країни; по-третє, кластерна політика – це багатосторонні зусилля органів влади, спрямовані на розвиток економіки регіону та економічне зростання країни в цілому; по-четверте, кластерна політика створює умови для інноваційної діяльності за допомогою розвитку конкуренції [13].

На сьогоднішній день формування і розвиток кластерів є частиною стратегії розвитку регіонів. Об'єднання в кластер формує не спонтанну концентрацію різноманітних наукових і технологічних винаходів, а певну систему поширення нових знань і технологій. Таким чином, в сучасній економіці кластери стають однією з найбільш ефективних форм інтеграції виробничого, фінансового та інтелектуального капіталу, що забезпечує формування та розвиток конкурентних переваг територій.

Імпульсом соціально-економічному розвитку регіонів на основі нових центрів генерування конкурентоспроможності має стати добре зарекомендована у розвинених країнах нова форма просторової організації виробництва.

У сучасній науковій літературі особливо перспективним, з точки зору підвищення ступеня економічної стійкості вітчизняних регіонів, вважається інститут кластерного виробничо-територіального розвитку.

Увага до процесу кластеризації економіки регіонів пояснюється, перш за все, тим, що кластер є інструментом підвищення її конкурентоспроможності за рахунок наступних переваг:

- значне спрощення доступу підприємств до різного роду ресурсів. Це проявляється, перш за все, в отриманні переваги підприємствами, що входять до кластеру, перед окремими підприємствами-новаторами, тому що у кластері підприємства можуть мінімізувати витрати на дорогі новітні технології;
- зниження різних витрат, пов'язаних з організацією підприємницького процесу;
- можливість спільного використання інноваційних продуктів, послуг, методів управлінської діяльності;
- забезпечення формальних і неформальних взаємозв'язків між учасниками кластеру з метою ефективного пристосування до умов зовнішнього середовища;
- сприяння міжрегіональної та міжгалузевої інтеграції;
- підвищення зайнятості населення;
- можливість взаємодії кластера з регіональною інноваційною системою;
- підвищення рівня якості життя населення.

Як показує практика європейських країн (Німеччина, Франція), основну роль в кластеризації економіки відіграє держава, яка представлена на різних рівнях влади та політику якої формують інституційно-правові умови для реалізації кластерних ініціатив. Сама держава, яка орієнтована на стратегічний розвиток регіонів, погоджує цілі розвитку окремих кластерів з цілями їх соціально-економічного розвитку. Інструментом вирішення таких цілей може стати

програмний підхід, використання якого дозволяє реалізувати потребу в здійсненні інтеграційних процесів будь-якого рівня економіки.

Програмний підхід у реалізації просторової кластеризації економіки повинен задіювати усі рівні влади. При цьому, функцією регіональної влади є, перш за все, безпосередня участь у формуванні кластерів на території регіону, зокрема:

- визначення потенціалу кластерної організації виробництва;
- сприяння формуванню стратегії кластера;
- участь у проєктах кластеризації;
- оцінка ефективності (з точки зору показників прибутку, рентабельності, зростання валового продукту, зростання зайнятості, підвищення інноваційної активності тощо).

На даний час масштабний і конструктивний розвиток кластерних форм територіального розвитку є неможливим без активної підтримки держави, як на загальнодержавному, так і регіональному рівнях.

На нашу думку, формування територіальних кластерних структур може відбуватися на засадах такої інноваційної форми ведення економічної діяльності як державно-приватне партнерство, що одержало широкого використання за кордоном і знаходиться в стадії становлення в Україні.

На основі проведеного дослідження слід сказати, що в Україні кластерний підхід до територіального розвитку робить перші кроки. Регіональна влада на місцях тільки починає усвідомлювати переваги даного підходу і необхідність розвитку території на основі кластеризації. Стратегія сталого розвитку «Україна-2020» [14] передбачає створення мережі територіально-виробничих і інноваційних високотехнологічних кластерів. Така ж позиція викладена і у Стратегії інноваційного розвитку України на період до 2020 року [15, с. 95].

У наступні роки інноваційні тенденції у розвитку територій в Україні, можуть ґрунтуватися, для прикладу, на основі принципу «розумної спеціалізації». Основними напрямками політики «розумної спеціалізації» є:

- «омолодження» традиційних секторів через більш високу додану вартість і пошук нових ринкових ніш;
- модернізація – шляхом створення та поширення нових технологій;
- диверсифікація виробництва;
- виникнення нових видів економічної діяльності у регіоні через радикальні технологічні зміни;
- використання нових форм інновацій, таких як відкриті інновації, соціальні інновації та інновації у сфері послуг [16, с. 194].

Центральне місце концепції «розумної спеціалізації» займає питання виявлення сильних сторін регіону, які становитимуть власне його спеціалізацію за такими критеріями:

- по-перше, в центрі уваги не обов'язково повинен перебувати високотехнологічний сектор. Необхідно відбирати такі сектори, які мають можливості для зростання;

– по-друге, вибір пріоритетів має відбуватися з урахуванням існуючої виробничої бази. Наявність наукової складової, наприклад, університетів чи наукових установ у якій-небудь сфері не завжди можуть створювати основу для стрімкого розвитку саме цієї сфери в регіоні;

– по-третє, регіони повинні прагнути до диверсифікації. При цьому основним є визначення нових ніш на основі сильних сторін регіону, які допоможуть відкрити нові можливості в суміжних галузях.

Світовий досвід свідчить про те, що найбільш ефективно політика «розумної спеціалізації» реалізується у потужних кластерних системах, з розвинутою інфраструктурою, вагомим науковим та інноваційним потенціалом, високим рівнем самоорганізації всіх зацікавлених акторів; при цьому уряд виконує лише роль посередника [16, с. 195].

Формування територіальних кластерів, на нашу думку, сприятиме:

– підвищенню продуктивності різних сфер виробництва;

– створенню можливостей для інноваційного та продуктивного зростання;

– стимулюванню і полегшенню процесу формування нового бізнесу, що підтримує інновації.

До основних цілей кластерів, як інноваційної форми територіального розвитку, слід віднести:

1) підвищення конкурентоспроможності учасників кластера за рахунок впровадження нових технологій;

2) зниження витрат і підвищення ефективності відповідних наукомістких послуг за рахунок ефекту синергії та уніфікації підходів у логістиці, інжинірингу, інформаційних технологіях, менеджменті якості тощо;

3) забезпечення зайнятості в умовах реформування великих підприємств і аутсорсингу;

4) консолідоване лобювання інтересів учасників кластера в різних органах влади.

Отже, кластерний підхід є новою управлінською

технологією, що дає змогу підвищити конкурентоспроможність як окремого регіону, так і держави загалом. Концентрація зусиль держави, бізнесу і наукового співтовариства на розвиток кластерних ініціатив забезпечує високу динаміку економічного зростання регіонів.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Сьогодні формування кластерів є важливим інструментом створення конкурентоспроможної національної економіки. Кластерний підхід є важливим чинником якості економічного зростання регіонів. Територіальний кластер, як інтеграційна форма організації виробництва, здатен забезпечити швидкі темпи розвитку економіки регіону, а сам процес його кластеризації розглядається як механізм ринкової економіки якісного перетворення економічних систем. На основі зв'язків між учасниками кластеру формується здорова конкуренція, що забезпечує сталий розвиток регіональної економіки.

Отже, кластерна організація територіального розвитку є найбільш перспективною формою розвитку регіонів України. Сучасною вимогою в процесі кластеризації економіки є включення її в якості основи для стратегічного регіонального розвитку.

Кластерний підхід, як інструмент регіонального розвитку, через інтеграцію господарюючих суб'єктів, здатен комплексно вирішувати завдання реалізації регіональної стратегії, націленої на підвищення конкурентоспроможності регіону та переходу на інноваційну модель регіонального розвитку.

Зважаючи на існуючу потребу щодо розробки дієвих положень стосовно побудови та розвитку ефективних територіальних формувань задля покращення економічного становища України, подальші наукові дослідження, на нашу думку, слід проводити у напрямку визначення ефективних принципів реалізації інноваційної політики розвитку територій на державному рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Porter, M. Building the microeconomic foundations of prosperity: Findings from the microeconomic competitiveness index. In *The World Economic Forum's Global Competitiveness Report 2002-2003*. Oxford: Oxford University Press. 2002. pp. 23-45.
2. Solvell, O., Lindqvist, G. and Ketels C. *The Cluster Initiative Greenbook*, Gotheburg. Competitiveness Institute, 2003.
3. Enright, M. J. Why Clusters are the Way to Win the Game? *Word Link*. 1992. №5, pp. 46-52.
4. Варяниченко, О. В. Формування інноваційних кластерів в Україні як інструмент розвитку та конкурентоздатності. *Науковий вісник НГУ*. 2011. №3. С. 118-121.
5. Косач, І. А. Функціонування кластерів в умовах сучасних економічних відносин. Формування ринкових відносин в Україні. 2010. №1. С. 125-128.
6. Кузьмін, О., Жеруха В. Кластери як чинник економічного розвитку підприємств і територіальних утворень. *Економіка України*. 2010. №2. С. 14-23.
7. Глушаниця, Р. В. Кластерний принцип формування міжнародних стратегічних альянсів. Формування ринкових відносин в Україні. 2010. №3. С. 38-43.
8. Угода про Асоціацію між ЄС та Україною від 21.03.2014 р.: Короткий посібник з Угоди про Асоціацію: сайт. URL: http://eeas.europa.eu/archives/delegations/ukraine/documents/association_agreement/guide.pdf.
9. *Rising to the Challenge. U.S. Innovation Policy for the Global Economy*. Ed. By Charles W. Wessner and Alan Wm. Wolff, National Research Council. The National Academies Press, Washington, D.C. 2012. 381 p.

10. Fontagne, L., Koenig, P., Mayneris, F., Poncet, S. Cluster policies and firm selection: Evidence from France. *HNW*. 2012. 415 p.
11. Arnold, E., Deuten, J., van Giessel J-F. An international Review of Competence Centre Programmes. *Technopolis*. 2004. 257 p.
12. Santisteban, M. Industrial Clusters in Spain and Denmark: contextualized institutional strategies for endogeneous development. 2006 European Urban and Regional Studies Conference. 2006. pp. 196-201.
13. Левковська, Л. В. Формування інноваційних кластерів в Україні: Наукова електронна бібліотека періодичних видань НАН України: сайт. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/5902>.
14. Стратегія сталого розвитку «Україна-2020». Указ Президента України № 5/2015 від 12 січня 2015 р. Законодавство України: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>
15. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів / Авт. упоряд.: Г. О. Андрощук, І. Б. Жилияєв, Б. Г. Чижевський, М. М. Шевченко. Київ: Парламентське вид-во. 2009. 632 с.
16. Інноваційна Україна 2020: національна доповідь / за заг. ред. В.М. Гейця та ін. НАН України. Київ. 2015. С. 194-195.

REFERENCES

1. Porter, M. (2002). Building the microeconomic foundations of prosperity: Findings from the microeconomic competitiveness index. In *The World Economic Forum's Global Competitiveness Report 2002-2003*. Oxford: Oxford University Press, 23-45 [in English].
2. Solvell, O., Lindqvist, G., Ketels, C. (2003). *The Cluster Initiative Greenbook*, Gotheburg. Competitiveness Institute [in English].
3. Enright, M. J. (1992). Why Clusters are the Way to Win the Game? *Word Link*, 5, 46-52 [in English].
4. Varyanichenko, O.V. (2011). Formuvannja innovacijnykh klasteriv v Ukrajinі jak instrument rozvytku ta konkurentozdatnosti [Formation of innovative clusters in Ukraine as a tool for development and competitiveness]. *Naukovyj visnyk NGHU – Scientific bulletin of NMU*, 3, 118-121 [in Ukrainian].
5. Kosach, I. A. (2010). Funkcionuvannja klasteriv v umovakh suchasnykh ekonomichnykh vidnosyn. Formuvannja rynkovykh vidnosyn v Ukrajinі [Functioning of clusters in conditions of modern economic relations]. *Formuvannja rynkovykh vidnosyn v Ukrajinі – Formation of market relations in Ukraine*, 1, 125-128 [in Ukrainian].
6. Kuzmin, O., Zheruha, V. (2010). Klasterij jak chynnyk ekonomichnogho rozvytku pidprijemstv i terytorialnykh utvorenj [Clusters as a factor in the economic development of enterprises and territorial entities]. *Ekonomika Ukrajinij – Ukraine economy*, 2, 14-23 [in Ukrainian].
7. Hlushanytsya, R. V. (2010). Klasternyj pryncyp formuvannja mizhnarodnykh strategichnykh aljjansiv [Cluster principle of formation of international strategic alliances]. *Formuvannja rynkovykh vidnosyn v Ukrajinі – Formation of market relations in Ukraine*, 3, 38-43 [in Ukrainian].
8. Ughoda pro Asociaciju mizh JeS ta Ukrajinu 2014 rik [Association Agreement EU-Ukraine 2014]. Association Agreement Short Guide: Website. Retrieved from: http://eeas.europa.eu/archives/delegations/ukraine/documents/association_agreement/guide.pdf [in English].
9. Wessner, Charles W., Wolff, Alan Wm. (2012). *Rising to the Challenge. U.S. Innovation Policy for the Global Economy*. National Research Council. The National Academies Press, Washington, D. C. [in English].
10. Fontagne, L., Koenig, P., Mayneris, F., Poncet, S. (2012). Cluster policies and firm selection: Evidence from France. *HNW*. [in English].
11. Arnold, E., Deuten, J., van Giessel, J-F. (2004). An international Review of Competence Centre Programmes. *Technopolis* [in English].
12. Santisteban, M. (2006) *Industrial Clusters in Spain and Denmark: contextualized institutional strategies for endogeneous development*. 2006 European Urban and Regional Studies Conference, 196-201 [in English].
13. Levkovska, L. V. (2016). Formuvannja innovacijnykh klasteriv v Ukrajinі [Formation of innovative clusters in Ukraine]. *Naukova elektronna biblioteka periodychnykh vydanj NAN Ukrajinij – Scientific electronic library of periodicals of the National Academy of Sciences of Ukraine*. Website. Retrieved from <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/5902> [in Ukrainian].
14. Strateghija stalogho rozvytku «Ukrajinа-2020» [Sustainable Development Strategy Ukraine-2020] (2015), adopted on 2015, January 12, 5/2015. Kyiv: Decree of the President of Ukraine: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> [in Ukrainian].
15. Androschuk, G. O., Zhilyayev, I. B. (Eds.). (2009). *Strateghija innovacijnogho rozvytku Ukrajinij na 2010-2020 roky v umovakh globalizacijnykh vyklykiv [Ukraine's Innovation Development Strategy for 2010-2020 in the context of globalization challenges]*. Kyiv: Parliamentary View [in Ukrainian].
16. Heyets, V. M. (2015). *Innovacijna Ukrajinа 2020: nacionaljna dopovid [Innovative Ukraine 2020: National Report]*. Kiev: NAS of Ukraine [in Ukrainian].

Гоменюк Марина Александровна. КЛАСТЕР КАК ИННОВАЦИОННАЯ ФОРМА ТЕРРИТОРИАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ

Развитие экономики и сохранения ее конкурентоспособности неразрывно связаны с развитием инноваций.

В связи с этим создание механизма инновационного развития экономики является приоритетом как на государственном, так и на региональном уровне. Важное место в структуре этого механизма занимают кластеры. Целью статьи является изучение вопросов формирования инновационной формы территориального развития на основе кластерной модели. Использовались аналитические, монографические, абстрактно-логические методы исследования, в частности, использование системно-комплексного подхода к определению направлений развития территории позволяет более эффективно использовать специфику факторов эффективности и конкурентоспособности регионального развития, возможностей сочетания отраслевого и территориального планирования, формирования более конкурентоспособной экономической структуры региона. В статье рассмотрены вопросы формирования инновационной формы территориального развития на основе кластерной модели. На основе теоретического анализа определено понятие «кластер» предложено авторское видение толкования этого термина. Установлено, что на сегодня формирование и развитие кластеров является частью стратегии регионального развития. В ходе исследования были определены цель, задачи и принципы кластеризации как инновационной формы территориального развития. По нашему мнению, целью формирования кластеров является развитие предпринимательской деятельности на определенной территории и внедрение ее инновационных форм с целью улучшения экономического и социального положения территорий и дальнейшего территориального развития. Определены преимущества процесса кластеризации территорий. Отмечается, что масштабное и конструктивное развитие кластерных форм территориального развития невозможно без активной поддержки государства, как на национальном, так и на региональном уровнях. Установлено, что в Украине кластерный подход к территориального развития осуществляется на первых шагах. Региональные органы власти только начинают осознавать преимущества такого подхода и необходимость разработки территории, основанный на кластеризации. В последующие годы инновационные тенденции развития территорий в Украине могут основываться на принципе «разумной специализации». В результате, кластерная организация территориального развития является наиболее перспективной формой регионального развития. Текущая требование в процессе кластеризации экономики заключается во включении ее в основу стратегического регионального развития.

Ключевые слова: кластер, территория, регион, развитие, инновации, специализация региона.

Homeniuk Maryna O. CLUSTER AS AN INNOVATIVE FORM OF TERRITORIAL DEVELOPMENT

The development of the economy and the preservation of its competitiveness are inextricably linked with the development of innovations. In this regard, the creation of a mechanism for innovation development of the economy is a priority both at the state and at the regional level. An important place in the structure of this mechanism is occupied by clusters. The purpose of article is to study the issues of forming an innovative form of territorial development based on a cluster model. The analytical, monographic, abstract-logical methods of research have been used, and in particular, the use of the system-complex approach to the definition of the directions of the development of the territory makes it possible to more effectively use the specifics of the factors of the efficiency and competitiveness of regional development, the possibilities of combining sectoral and territorial planning, to form a more competitive economic structure the region. The article deals with the question of formation of an innovative form of territorial development on the basis of a cluster model. On the basis of theoretical analysis of the definition of the concept «cluster», author's vision of the interpretation of this term has been proposed. It has been established that for today formation and development of clusters is part of the strategy of regional development. In the course of the study, the goal, objectives and principles of clusterization as an innovative form of territorial development have been determined. In our opinion, the goal of forming clusters is the development of entrepreneurial activity in a certain territory and the introduction of its innovative forms in order to improve the economic and social situation of territories and further territorial development. The advantages of the process of clustering of territories have been outlined. It has been noted that large-scale and constructive development of cluster forms of territorial development is impossible without active support of the state, both at the national and regional levels. It has been clarified that in Ukraine clustered approach to territorial development takes the first steps. Regional authorities are only beginning to realize the benefits of this approach and the need to develop a territory based on clustering. In the following years, innovative trends in the development of territories in Ukraine may be based on the principle of «reasonable specialization». As a result, the cluster organization of territorial development is the most promising form of regional development. The current requirement in the process of clustering the economy is to include it as a basis for strategic regional development.

Key words: cluster, territory, region, development, innovations, specialization of the region.

Одержано 21.02.2019 р.